

AVIS
AUX ÉLECTEURS

BALSUOK: EUROPOS PARLAMENTO RINKIMŲ ISTORIJA

Dešimt mūsų pasaulį
pakeitusių rinkimų

PARODA

LT

Europos Parlamentas

BALSUOK: EUROPOS PARLAMENTO RINKIMŲ ISTORIJA

Dešimt mūsų pasaulį
pakeitusių rinkimų

PARODA

Komanda:

Martí Grau Segú, kuratorius
Inês Nauwelaers, kuratoriaus pdėjėja
Debora Righetti, projektų vadovė

Dėkojame:

Vladimirui Čajkovacui, Rocío del Casar Ximénezui, Hansui De Waegeneerui, Christine'ai Dupont, Óscarui Fontao Regueirai, Vasileiosui Galanakosui, Yannui Guillard, Clodagh Hourigan, Albrechtui Johnui, Philippe'ui Le Guenui, Nathalie Minten, Audrey Mottier, Elisabetei Petim, Philippe'ui Peyredieu du Charlat, Mariai Teresai Pollastro, Véronique'ai Recher, Frédéricui Tadino, Jean-Baptiste'ui Teresa, Josette'ei Torres, Tatianai Tumashik ir Viollet-le-Duc licėjui (Villiers-Saint-Frédéric, Prancūzija).

Šį Europos Parlamento projektą kartu vykdo Europos istorijos namai (Jeano Monnet namo tarnyba) ir Parlamentariumas.

Turinys

Tikslas	7
Ižanga	8
<i>Europos istorijoje besiskleidžianti demokratija</i>	<i>8</i>
<i>Europos vienytojai ir tiesiogiai renkamo Europos Parlamento siekis</i>	<i>10</i>
Dešimt mūsų pasaulį pakeitusių rinkimų	13
1979 m.: dvi Europos Sąjungos pradininkės pirmąją tiesiogiai išrinkto Europos Parlamento dieną	14
1984 m.: nauji didesnių įgaliojimų įgavusio Europos Parlamento rinkimai	16
1989 m.: po Šaltojo karo formuojama nauja sąjunga: rinkimai reikšmingais metais	18
1994 m.: pagal Mastrichto sutartį kuriama nauja Europa	20
1999 m.: įvedamas euras	22
2004 m.: po milžiniškos plėtros balsuoja susivienijusi Europa	24
2009 m.: finansų krizės šešėlyje	26
2014 m.: Komisijos pirmininkas skiriamas pagal naująsias Lisabonos sutarties nuostatas	28
2019 m.: rinkėjai sugrįžo	30
2024 m.: ateinantys rinkimai – permainų nešėjai?	33

Tikslas

2024 m. birželio mėn. visų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai bus pakviesti išrinkti savo atstovus į Europos Parlamentą.

Tai bus dešimtieji tokie rinkimai nuo pirmųjų tiesioginių 1979 m. vykusių Europos Parlamento rinkimų. Taigi tai yra tinkama proga apmąstyti, kaip sklidėsi Europos viršvalstybinė demokratija – nuo demokratinio dalyvavimo ištakų šiame žemyne iki laipsniško tikros europietiškos santvarkos kūrimo.

Ši kelionė laiku – tai galimybė ne tik susipažinti su praeities įvykiais, bet ir padėti jums sąmoningai pasirinkti atėjus balsuoti. Demokratija gyvybiškai svarbi. Tavo balsas lemiamas.

Ižanga

Europos istorijoje besiskleidžianti demokratija

Europos demokratija vystėsi ilgai. Kai kurie teigia, kad šios demokratijos šaknys – Antikos laikų Atėnuose. Kiti teigia, kad šios epochos laisvės iš esmės skiriasi nuo senojo pasaulio laisvių, nes dabar jos taikomos visiems, o ne tik visuomenės daliai. Nors Antikos laikais buvo manoma, kad demokratija suderinama su didelių grupių beteisiškumu, Švietimo amžiaus pažangiausios idėjos pabrėžė, kad demokratija turi būti įtrauki.

Tačiau ši graži sąvoka dažnai likdavo tik teorinė ir retai būdavo taikoma praktikoje. Nuo 18-ojo amžiaus pabaigos demokratijos pažanga buvo siejama su kitais svarbiais tikslais siekiant didesnės lygybės – nuo vergovės panaikinimo iki pilietinių teisių suteikimo tiek vyrams, tiek moterims. 19-ajame amžiuje gimstančiam demokratiniam legitimumui teko egzistuoti šalia autokratiškosios režimų. Nors autokratiškosios režimų daugiašališkumas ne kartą padėjo užtikrinti ilgalaikę taiką tarp tautų (1648 m. Miunsterio ir Osnabriuko taikos sutartys, 1713 m. Utrechto taikos sutartys ir 1815 m. Vienos kongresas), galiausiai ji būdavo pasiekiamą nuslopinus žmonių kovą už didesnę pilietinę laisvę, kaip antai po 1815 m. Vienos kongreso. 19-ajame amžiuje kodifikuojant tarptautinę teisę ir kuriant stambesnes tarptautines organizacijas buvo sudarytos sąlygos kai kurių šalių viduje jau bandomus demokratiškus standartus skleisti tarptautiniu mastu. Pasaulis buvo pasirengęs esminėms permainoms ir demokratinės vertybės būtų tapusios tarptautinių sistemų pagrindu. Deja, daugelis Europos šalių demokratinėmis tapo tik po Pirmojo pasaulinio karo.

Šiandien visiškai aišku, kad jokie rinkimai negali būti laikomi visiškai demokratiniais, jeigu jie nėra visuotiniai. Europoje visuotiniai rinkimai pirmą kartą buvo surengti 20-ojo amžiaus pradžioje, daugiausia Skandinavijos ir kitose Šiaurės Europos šalyse. Kai kuriose likusiose Europos šalyse moterims už teisę balsuoti teko kovoti dar ilgai: Šveicarijoje moterys teisę balsuoti įgijo tik 20-ojo amžiaus 8-ajame dešimtmetyje, o Ispanijoje ir Turkijoje – 4-ajame dešimtmetyje. Liberalios demokratijos suklestėjimo laikotarpiu taip pat išaiškėjo jos didžiausi iššūkiai: nacizmas ir stalinizmas buvo populiarūs dėl kritikos individualių laisvių atžvilgiu. Taigi ilga demokratiškosios rinkimų raida atspindi, kaip į juos buvo įtraukiami svarbiausi visuomenės klausimai: moterų teisės, teisės balsuoti neturinčių asmenų teisės, ypač po Antrojo pasaulinio karo ir – Europos vienytojų dėka – tarptautinės taikos puoselėjimas.

1907 m. parlamento rinkimuose balsuojanti suomė.
© Viešojo sritis.

Europos vienytojai ir tiesiogiai renkamo Europos Parlamento siekis

Po Antrojo pasaulinio karo žmonės aiškiai suvokė, kad viena iš taikos ir demokratijos žlugimo priežasčių buvo tarpukario laikotarpiu nesuvienyta Europa. 1950 m. rengdamas Šumano deklaratiją, Jean Monnet rado būdą, kaip susieti taiką, demokratiją ir Europos vienybę. Be to, J. Monnet padėjo ne tik technokratinės Europos pagrindus, bet ir paskesniais dešimtmečiais nepailstamai siekė Europos institucijų demokratizacijos palaikydamas tiesioginių Europos Parlamento rinkimų idėją.

Šis darbas pirmiausia vyko Jungtinių Europos Valstijų iniciatyviniame komitete. Todėl taikos siekis paskatino visame pasaulyje plačiausio užmojo projektą – viršvalstybinius rinkimus Europoje. Nuo 1979 m. tiesioginiai demokratiniai Europos Parlamento rinkimai dalyvaujant žmonėms ir didinant jo institucinius įgaliojimus formavo mūsų žemyno likimą.

Nuo pat pradžių, kaip ir kitose srityse, Europos Sąjungos pradininkai išvien siekė sustiprinti Europos vienybės projekto parlamentinį aspektą: buvęs Belgijos ministras pirmininkas Paul-Henri Spaak, glaudžiai bendradarbiaudamas su J. Monnet, 1952 m. tapo pirmuoju Europos anglių ir plieno bendrijos bendrosios asamblėjos pirmininku. 1954 m. jo pareigas perėmė Italijos ministras pirmininkas Alcide De Gasperi. Šios trys asmenybės Asamblėjoje stiprino gimstančios Europos institucijų sistemos viršvalstybinį pobūdį.

1958 m. buvo įsteigtos dar dvi Europos bendrijos: Europos ekonominė bendrija ir EURATOMAS. Buvęs Prancūzijos ministras pirmininkas ir užsienio reikalų ministras Robert Schuman, viešai patvirtinęs ir pasauliui paskelbęs J. Monnet Europos suvienijimo planą, tapo visų trijų bendrijų atstovus suvienijusios teisėkūros institucijos – Europos parlamentinės asamblėjos – pirmininku.

Robert Schuman Europos parlamentinėje asamblėjoje minint 10-ąją Šumano deklaratijos sukaktį. 1960 m. gegužės 10 d.

© Europos Sąjunga

Dešimt mūsų pasaulį pakeitusių rinkimų

1979 m.: dvi Europos Sąjungos pradininkės pirmąją tiesiogiai išrinkto Europos Parlamento dieną

Pirmieji Europos Parlamento rinkimai įvyko po ilgos kovos. 20-ojo amžiaus 8-ojo dešimtmečio viduryje buvo Europos vienybės pažangos laikotarpis: įvyko pirmasis Europos bendrijos plėtros etapas, padėti Europos bendradarbiavimo pinigų srityje pagrindai ir įsteigta Europos Vadovų Taryba. Jeanui Monnet pirmieji tiesioginiai Europos Parlamento rinkimai buvo proga nutraukti savo nenuilstamą veiklą ir išeiti į pensiją, tvirtai tikint, kad jo pradėtą darbą tęs naujoji demokratiškai išrinktų lyderių karta.

1979 m. birželio mėn. balsuoti rinkosi devynių valstybių narių piliečiai. Dėl rinkimų kampanijos pagausėjo naujoviškų vaizdinių priemonių: plakatų, TV reklamų ir suvenyrų, skirtų atkreipti dėmesį į bendro sprendimų priėmimo svarbą. Rinkėjų aktyvumas siekė 62 %.

Pirmąją išrinkto Europos Parlamento dieną jam vadovavo dvi moterys. Pirmajam posėdžiui pirmininkavo Europos Parlamento vyriausia narė Louise Weiss – aktyvi Europos vienybės ir moterų teisių gynėja nuo pat 20-ojo amžiaus 3-iojo dešimtmečio. Tai buvo gražus jos abiejų sričių karjeros apvainikavimas. L. Weiss pirmininko pareigas perdavė pirmajai demokratiškai išrinktos Europos teisėkūros institucijos pirmininkei Simonei Veil, buvusiai Prancūzijos ministrei, išgvenusiai Holokaustą ir kovojusiai už moterų reprodukcinę teises. Taigi Europą kūrė ne tik vyrai, bet ir moterys!

1982 m. įpusėjus Europos Parlamento kadencijai, jo pirmininku tapo Piet Dankert iš Nyderlandų.

*Louise Weiss sveikina Europos Parlamento Pirmininke išrinktą Simone Veil. 1979 m. liepos 17 d.
© Europos Sąjunga*

1984 m.: nauji didesnių įgaliojimų įgavusio Europos Parlamento rinkimai

Po pirmųjų rinkimų, nepaisant naujai įgauto demokratinio legitimumo, Europos Parlamento įgaliojimai dar buvo labai riboti. Daugelis žmonių šia padėtimi buvo nepatenkinti ir keli nuomonę atvirai reiškiantys nariai siekė ją nedelsiant pakeisti ir jei ne teisės aktuose, tai praktiškai. Pavyzdžiui, išplėtus Europos Parlamento biudžetinius įgaliojimus, jis ėmė daryti įtaką vis įvairesnėse politikos srityse. Šiuo požiūriu svarbus buvo Altiero Spinelli darbas. Jis buvo aktyvus Europos vienybės šalininkas nuo 20-ojo amžiaus 5-ojo dešimtmečio.

1941 m. kalėdamas nedidelėje Ventotenės saloje, A. Spinelli kartu su kitais fašizmo priešininkais parengė manifestą dėl federalinės Europos. Antrojo pasaulinio karo įkarštyje buvo aišku, kad jam pasibaigus pasaulis negalės grįžti prie prieškarinės tarptautinės sistemos. Vėliau A. Spinelli tapo Europos Komisijos nariu ir buvo kandidatu 1979 m. Europos Parlamento rinkimuose. Jo paties vadovaujamo „Krokodilų klubo“ iniciatyva (jis pavadintas pagal Strasbūro restorano, kuriame rinkosi jo nariai, pavadinimą) A. Spinelli pateikė federalistinėmis idėjomis grindžiamą Europos Sąjungos steigimo sutarties projektą, kurį Europos Parlamentas priėmė 1984 m. vasario mėn. Artėjančių rinkimų politinė reikšmė labai išaugo.

Tais metais Europos Parlamento rinkimai pirmą kartą įvyko pilnateisėje valstybėje narėje Graikijoje. Šį kartą rinkėjų aktyvumas siekė 59 %. Europos Parlamento pirmininku buvo išrinktas buvęs Prancūzijos ministras pirmininkas Pierre Pflimlin. Tai buvo pirmas kartas, kai Europos Parlamentui vadovavo buvęs valstybės narės premjeras. Tuomet nuo 1987 m. pirmininkavimą perėmė Charles Henry Plumb iš Jungtinės Karalystės. Kadangi Ispanija ir Portugalija į Europos bendriją įstojo įpusėjus Europos Parlamento kadencijai, jose 1987 m. buvo surengti daliniai rinkimai. Nors valstybės narės nepatvirtino Europos Sąjungos steigimo sutarties projekto, jis paskatino esminius ateities pokyčius, kaip antai Suvestinio Europos akto patvirtinimas ir galiausiai Europos Sąjungos įsteigimas.

Altiero Spinelli.
© Europos Sąjungos istorinis archyvas

1989 m.: po Šaltojo karo formuojama nauja sąjunga: rinkimai reikšmingais metais

1989 m. rinkimai vyko vienais reikšmingiausių naujausių laikų istorijos metų. Po keturis dešimtmečius trukusio Šaltojo karo tarp Rytų ir Vakarų Sovietų Sąjungos vadovaujamas Rytų blokas ėmė irti, o Vidurio ir Rytų Europos šalys gana sparčiai judėjo pliuralistinės demokratijos link. Europos bendrijose buvęs Prancūzijos ministras ir 1985 m. Europos Komisijos pirmininku tapęs Jacques Delors vadovavo iki šiol nematytoms permainoms.

Iš dalies remiantis A. Spinelli Europos Sąjungos steigimo sutarties projektu, J. Delors'ui pavyko pasiekti, kad jo Suvestinį Europos aktą patvirtintų valstybės narės. Tai buvo lemiamas žingsnis siekiant sukurti Europos Sąjungą, kuriai būtų suteikti įgaliojimai įvairiose politikos srityse. Taigi tretieji Europos Parlamento rinkimai vyko atsižvelgiant į šį būsimą naują politinį subjektą, kuris būtų visateisis tarptautinio lygmens veikėjas išorės santykių srityse ir užtikrintų iki šiol nematytą vidinę integraciją. Derybos dėl sutarties dar nebuvo prasidėjusios, o rinkėjų aktyvumas siekė apie 58 %.

Naujai išrinkto Europos Parlamento pirmininku tapo Enrique Barón iš Ispanijos. 1992 m., įpusėjęs kadencijai, pirmininkavimą perėmė vokiečių Egon Klepsch. Naujosios kadencijos laikotarpiu įvyko dideli istoriniai pokyčiai, kaip antai Berlyno sienos griūtis, Vokietijos susivienijimas ir tvirta finansinė pagalba Vidurio ir Rytų Europos šalims pereinant prie demokratijos. Europos Parlamentas darė lemiamą įtaką siekiant didesnės integracijos ir rengiant bei ratifikuojant Europos Sąjungos sutartį, dar žinomą kaip Maastrichto sutartis. Gimė nauja Europa!

ELEZIONI EUROPEE 18 GIUGNO 1989

IL PARLAMENTO EUROPEO LA NOSTRA VOCE IN EUROPA

PARLAMENTO EUROPEO Ufficio d'Informazione per l'Italia - Via IV Novembre, 149 - 00187 ROMA - Tel. 6790007-6790102

1994 m.: pagal Maastrichto sutartį kuriama nauja Europa

Praėjus maždaug metams po Europos Sąjungą įsteigusios Maastrichto sutarties įsigaliojimo, piliečiai vėl buvo pakviesti balsuoti. Iš naujo paskirsčius įgaliojimus, Europos Parlamento pozicija sutvirtėjo ir jis tapo Tarybai lygiaverte teisėkūros institucija. Dabar naujus plataus užmojo projektus, kuriais buvo toliau stiprinama Europos Sąjunga – numatoma plėtra į rytus ir pietus, taip pat bendros valiutos planas – ėmė tvirtinti ir tikrinti EP nariai.

Naujieji rinkimai vyko tvyrant nuotaikoms, kurios atitiko priimamų sprendimų svarbą (kiek turėtų plėstis Europa?). Taip pat reikėjo išsklaidyti piliečių abejones dėl bendrosios valiutos naudingumo visiems. Reikėjo pradėti įgyvendinti ar skatinti naujas strategijas, pvz., vykdamt regioninę politiką finansuoti naujai žemyną siejančius infrastruktūros objektus.

Rinkėjų aktyvumas siekė 57 %. 1994 m. Europos Parlamento pirmininku buvo išrinktas vokiečių Klaus Hänsch. Tuomet 1997 m. įpusėjus kadencijai, pirmininkavimą perėmė ispanas José María Gil-Robles. Kadangi 1995 m. sausio 1 d. ES valstybių narių skaičius padidėjo nuo 12 iki 15, savo atstovus 1995 m. ir 1996 m. daliniuose rinkimuose išrinko Austrija, Švedija ir Suomija. Šios visiškai naujos narės su savimi atsinešė tvirtas savarankiškumo ir aukštų socialinių bei aplinkos standartų tradicijas. Pasaulis taip pat į Europą žvelgė naujomis akimis: Senajame žemyne suklestėjo naujos optimistinės idėjos ir buvo tikima, kad Europos modelis bus geresnis už Šaltojo karo blokų modelius.

Europos Parlamento rinkimai Briuselyje 1994 m. birželio 12 d.
© Europos Sąjunga

1999 m.: įvedamas euras

Bendros valiutos projektas pasistūmėjo į priekį – buvo pagamintos euro monetos ir banknotai. Neregėto dydžio plėtra įgavo pagreitį – 1998 m. buvo pradėtos derybos su 12 šalių kandidačiais. Paskutiniai 20-ojo amžiaus Europos Parlamento rinkimai vyko svarbiose politinėse kryžkelėse ir šių rinkimų rezultatai turėjo reikšmingų padarinių.

Nors beveik pusamžį integravus Europą ir praėjus dešimtmečiui nuo Šaltojo karo pabaigos, atrodė, kad taika užtikrinta, Kosovo konfliktas, kaip ir kiek anksčiau vykę Jugoslavijos karai, priminė, kokia ji trapi. Atrodė, kad stabilumo žemynui galėtų suteikti tvirtesnė Europos išorės politika. Per paskesnę kadenciją buvo pasirašyta Nicos sutartis (2001 m.), kuria buvo iš dalies pakeista Maastrichto sutartis (1992 m.) ir Romos sutartis (1957 m.). Šiais veiksmais iš dalies buvo siekiama Sąjungą parengti naujai plėtrai.

Šį kartą rinkėjų aktyvumas siekė 58 %. 1999 m. pirmajai kadencijos pusei Europos Parlamento pirmininke buvo išrinkta Prancūzijos politikė Nicole Fontaine, o po jos 2002 m. pirmininkavimą perėmė Airijos politikas Pat Cox. Per tą Europos Parlamento kadenciją 2002 m. sausio 1 d. buvo įvestas euras ir įsteigtas Konventas, kuriam pavesta parengti Europos Sąjungos Konstituciją. Be to, būdama pasaulinio lygmens veikėja, Europa Sąjunga pati susidūrė su dideliais iššūkiais. Po 2001 m. rugsėjo 11 d. teroro išpuolių Niujorke kaip niekada svarbi tapo kova su terorizmu. JAV invazija į Iraką Sąjungą padalijo į dvi šalių grupes: tas, kurios pritarė JAV, ir tas, kurios į JAV veiksmus žiūrėjo kritiškai: jas netgi imta skirstyti į „Senąją Europą“ ir „Naująją Europą“!

Artėjančių 1999 m. birželio mėn. Europos Parlamento rinkimų informaciniai stendai.
© Europos Sąjunga

2004 m.: po milžiniškos plėtros balsuoja susivienijusi Europa

Reikėjo užglaistyti karo Irake sukeltus Europos šalių nesutarimus ir didžiausias ES plėtros etapas buvo puiki proga tai padaryti. Po pusę amžiaus trukusio susiskaldymo Europa 2004 m. buvo pasirengusi vėl susivienyti. Į Europos Sąjungą įstojo aštuonios Vidurio ir Rytų Europos šalys (Čekijos Respublika, Estija, Latvija, Lietuva, Lenkija, Slovakija, Slovėnija bei Vengrija) ir dvi Pietų Europos šalys (Kipras ir Malta). Šių šalių piliečiai balsavo tų pačių metų rinkimuose. 2007 m. į Europos Sąjungą įstojo dar dvi šalys (Bulgarija ir Rumunija).

Šiuose rinkimuose rinkėjų aktyvumas siekė 46 %. 2004 m. pirmajai kadencijai pusei Europos Parlamento, pirmininku buvo išrinktas ispanas Josep Borrell, o antrąją kadencijos pusę pirmininkavo vokiečių Hans-Gert Pöttering. Tačiau, nepaisant proeuropietiškos nuotaikos, euforija truko neilgai, ir horizonte jau kaupėsi debesys. 2005 m. Nyderlandų ir Prancūzijos piliečiai referendumuose atmetė Europos Sąjungos Konstitucijos sutarties projektą, kuris Sąjungą būtų priartinęs prie federacinės Europos. Kai kurios šalys pradėjo rodyti pirmuosius plėtros sukeltus nuovargio ženklus: ar Europa verta visų prisitaikymo pastangų?

Tačiau prarastas ne visas naujosios Europos kūrimo darbas. Atmetus Sutartį dėl Konstitucijos prasidėjo apmąstymų laikotarpis: kas toliau? Berlyno deklaracija, kurią 2007 m. kovo mėn. pasirašė ir Pirmininkas H. G. Pöttering, prieš kitus rinkimus išgelbėjo daugelį Sutarties dėl Konstitucijos nuostatų ir vėliau jos tapo Lisabonos sutartimi (iš pradžių vadinta Reformų sutartimi).

Naujų valstybių narių įstojimo diena: atvyksta naujos vėliavos. Briuselis, 2004 m. gegužės 1 d.
© Europos Sąjunga

2009 m.: finansų krizės šešėlyje

Prieš 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojant Lisabonos sutarčiai, ne tik įvyko nauji rinkimai, bet ir prasidėjo didelė pasaulinė ekonomikos krizė. Ji atnešė sunkių finansinių, socialinių ir politinių pasekmių. Rinkėjų sprendimus dabar daugiau lėmė baimės, todėl kova su tomis baimėmis tapo viena iš politinių atstovų pagrindinių užduočių.

Žinoma, teko ieškoti šviesiosios pusės: 2008 m. Barackui Obamai tapus Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentu, prasidėjo nauja transatlantinių santykių epocha, pramoninės gamybos žalinimas tapo populiariu siekiu. Tačiau ar to pakaks?

Šį kartą rinkėjų aktyvumas siekė 43 %. Europos Parlamento pirmininku buvo išrinktas buvęs Lenkijos ministras pirmininkas Jerzy Buzek. Jis buvo pirmasis šias pareigas einantis asmuo iš Vidurio ir Rytų Europos. Nuo kadencijos vidurio 2012 m. pirmininkavimą perėmė vokietis Martin Schulz.

2010 m. grėsmė, kad Graikija nevykdys su jos skolomis susijusių įsipareigojimų, sukėlė Europos valstybių skolų krizę. Tuo tarpu po Airijos finansinės krizės daugelis valstybių narių patyrė finansinių sunkumų ir bendras įsiskolinimas pasiekė pavojingą ribą. Per tą Europos Parlamento kadenciją taip pat vyko neramumai prie Sąjungos sienų: 2010 m. prasidėjęs Arabų pavasaris 2011 m. išplito ir tais pačiais metais įsiplieskė karas Sirijoje. 2013 m. Kyjive prasidėjo „Euromaidano“ protestai, o 2014 m. Rusija aneksavo Krymą ir Donbase kilo karas.

Europos Parlamento rinkimų kampanijos reklama. Marselis, Prancūzija, 2009 m.
© Europos Sąjunga

2014 m.: Komisijos pirmininkas skiriamas pagal naująsias Lisabonos sutarties nuostatas

2014 m. rinkimuose pristatytas Spitzenkandidat – pagrindinio kandidato procesas. Pagal šią sistemą Europos politinės partijos prieš Europos Parlamento rinkimus paskiria savo pagrindinį kandidatą ir taip sudaro sąlygas piliečiams balsuojant daryti tiesioginį poveikį sprendimui, kas vadovaus Europos Sąjungos vykdomajai institucijai. Daugiausiai balsų per rinkimus surinkusi partija turi įgaliojimą pasiūlyti būsimą Europos Komisijos pirmininką, kurį vėliau turi išrinkti dauguma Europos Parlamento narių. Tai buvo plačiai suprantama kaip būdas „sueuropinti“ rinkimus į Europos Parlamentą.

Lisabonos sutartis suteikia pagrindą šiam sustiprintam Europos Parlamento vaidmeniui skiriant Europos Parlamento pirmininką. Pagal šią sistemą Europos Komisijos pirmininku tapo Jean-Claude Juncker. Rinkėjų aktyvumas siekė apie 43 %. 2014 m. pirmajai kadencijos pusei Europos Parlamento pirmininku buvo išrinktas Martin Schulz, šias pareigas jau ėjęs nuo 2012 m. Tai buvo pirmasis į Europos Parlamento pirmininko postą antrą kartą išrinktas asmuo. Po jo 2017 m. Europos Parlamento pirmininku tapo Antonio Tajani.

Per tą kadenciją EP nariai susidūrė su staigiais aplinkos pokyčiais tiek Europos sąjungos viduje, tiek už jos ribų. 2016 m. viduryje įvyko precedento neturintis dalykas: Jungtinės karalystės piliečiai nusprendė, kad jų šalis turėtų pasitraukti iš Europos Sąjungos. Kai kurių valstybių narių vyriausybės buvo įspėtos, kad jos slysta „neliberalios demokratijos“ link. 2016 m. JAV prezidentu išrinkus Donaldą Trumpą, ES ir JAV santykiai tapo įtempti.

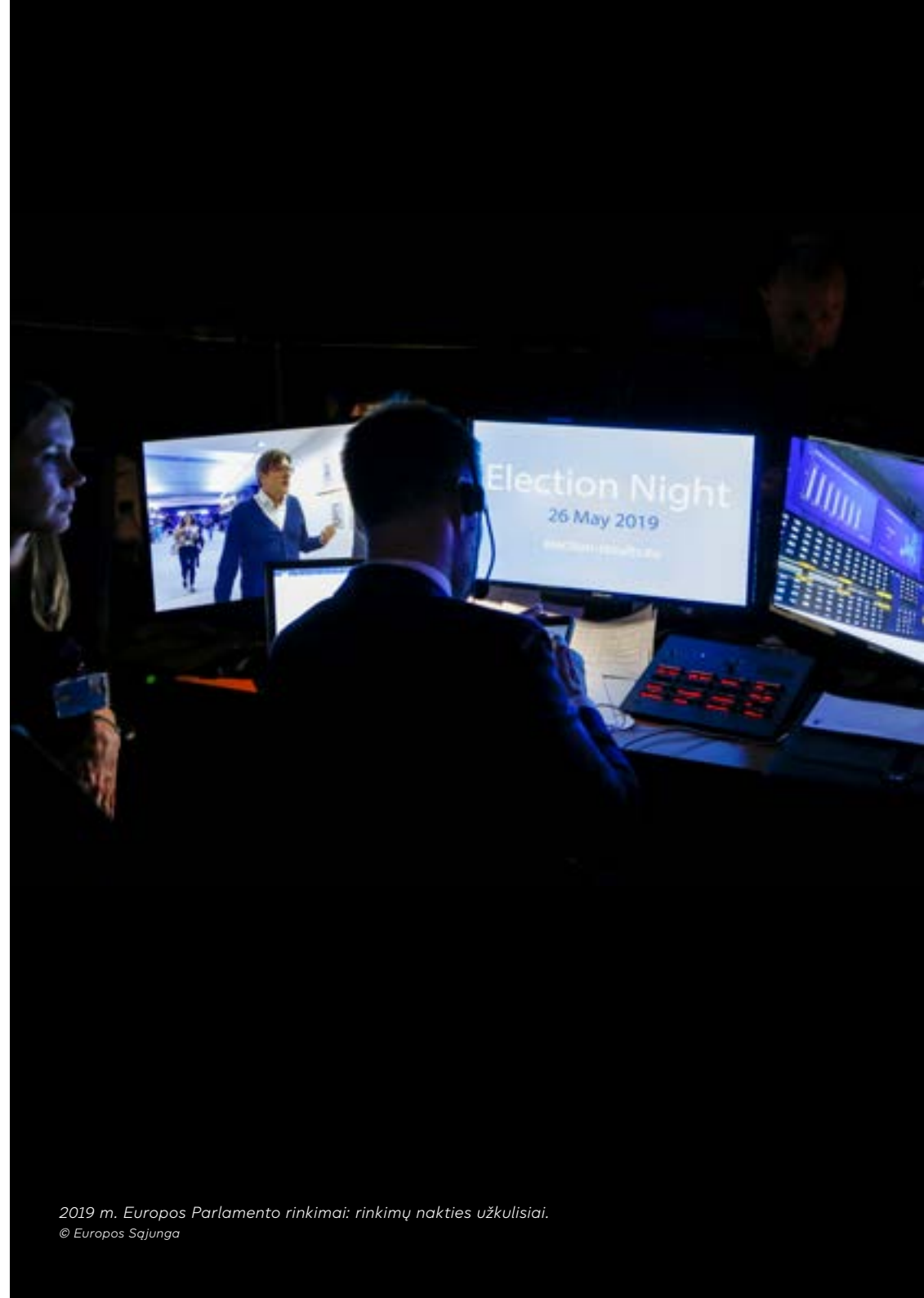
2014 m. kandidatai į Europos Komisijos pirmininko postą Eurovizijos diskusijoje.
© Europos Sąjunga

2019 m.: rinkėjai sugrįžo

2019 m. rinkimuose rinkėjų aktyvumas siekė 51 %. Tai buvo pirmasis rinkėjų aktyvumo padidėjimas nuo 1979 m. vykusių pirmųjų Europos Parlamento rinkimų. Be to, tai buvo patys didžiausi tarpvalstybiniai rinkimai. Europos Parlamento pirmininku tapo David Sassoli, o po jo nuo 2022 m. sausio mėn. pirmininkavimą perėmė Roberta Metsola – iki šiol pati jauniausia Europos Parlamento pirmininkė.

Prieš 2019 m. Europos Parlamento rinkimus daugelis Europos partijų ir vėl nurodė savo pagrindinius kandidatus į Europos Komisijos pirmininko postą. Vėliau Europos Vadovų Taryba Europos Parlamentui į Europos Komisijos pirmininko postą pasiūlė Ursulą von der Leyen, kuri nebuvo pagrindinė kandidatė. Tuomet naudodamasis savo tikrinimo įgaliojimais ją išrinko Europos Parlamentas.

2019 m. rinkimuose didelis dėmesys buvo skiriamas klimato apsaugai, nes visame pasaulyje ir toliau radosi spartaus aplinkos prastėjimo ženklų. Tą kadenciją EP nariai turėjo spręsti su Jungtinės Karalystės išstojimu susijusius klausimus. 2020 m. prasidėjo COVID-19 pandemija. Europos institucijos nusprendė nuo 2021 m. sušaukti Konferenciją dėl Europos ateities. 2022 m. Rusija užpuolė Ukrainą.

2019 m. Europos Parlamento rinkimai: rinkimų nakties užkulisiai.
© Europos Sąjunga

2024 m.: ateinantys rinkimai – permainų nešėjai?

Kaip matyti iš čia aprašytų visų Europos Parlamento rinkimų nuo 1979 m., kiekvienuose iš jų atsispindėjo to laikmečio debatai ir politinės temos.

Rinkimų istorija yra vienas iš tikrai europietiškos santvarkos kūrimo pavyzdžių ir rodo kiekvieno laikotarpio pagrindinius politinius sunkumus ir iššūkius.

Taigi ką atneš 2024 m. rinkimai? Žodis Tau!

An aerial, high-angle photograph of a massive crowd of people, likely at a public event or protest. The individuals are densely packed, filling most of the frame. They are wearing a variety of colorful clothing, creating a mosaic of colors from above. The ground is light-colored, possibly concrete or asphalt, and shows some shadows from the people. The overall impression is one of a large, diverse gathering.

together.eu

**TOGETHER FOR
DEMOCRACY**